

EL-CEZİRE'NİN ABD'DEKİ MUHAFAZAKÂR "RIGHTLY" GİRİŞİMİNDEKİ HEDEFİ

HAMDULLAH BAYCAR

Doktora Öğrencisi EXETER ÜNİ.

“

Özellikle de Trump'ın hâlihazırda "fake news" olarak adlandırdığı liberal haber platformları düşünülürken el-Cezire'nin Trump üzerinde tesir etmesi daha da zorlaşmıştır. Nitekim el-Cezire'nin "Rightly" girişimi bu eksikliği gidermeyi amaçlıyor olabilir.

”

Katar menşeli el-Cezire, Batı dışı dünyanın küreselleşmeyi en iyi başarabilen medya organlarından birisi olarak göze çarpmaktadır. 1996'da yayın hayatına başlayan el-Cezire medya ağı, geçen 24 senede Balkanlar'dan Amerika'ya, haberden spora, belgeselden podcaste uzanan pek çok farklı içerik, araştırma ve uygulamayla geniş kitlelere ulaşmayı başarmıştır. Örneğin, el-Cezire spor kanalı kısa sürede ken-

dinden bağımsız bir hâle gelerek beIN Sports adıyla dünyanın en önemli spor mecralarından birine dönüştü. Ancak Katar'ın 2021'e kadar yapılan medya yatırımları daha çok liberal ve sola yakın bir çizgide ilerlerken yeni kurduğu 'Rightly' adlı online platform ile bu politikanın tersi bir yayın politikasını benimsediği gözlemlenmektedir. Dünyada ve ABD'de sürpriz bir gelişme olarak görülen bu girişim, el-Cezire'nin kendi çalışanları arasında dahi ciddi tepkilere yol açmış ve 100'den fazla çalışan tarafından kaleme alınan açık mektup vasıtasıyla yönetimin söz konusu girişimden vazgeçmesi gerektiği ifade edilmiştir. Peki, Katar'ı veya el-Cezire'yi bu tür bir platform kurmaya yönlendiren politikanın motivasyonu nedir?

AFGANİSTAN VE IRAK İŞGALLERİNİN YARATTIĞI FIRSATLAR

1996'da BBC'nin Suudi merkezli Orbit Medya ile 24 saat yayın yapan Arapça haber kanalının başarısızlığa uğraması, dönemin Katar Emiri olan Şeyh Hamad bin Halife'nin işsiz kalan gazetecileri değerlendirme arzusuyla yaklaşık 140 milyon dolarlık bütçe ile kurduğu ve kısa sürede 24 saatlik yayına başlayan el-Cezire'yi, Körfez'in ve bütün Arap dünyasının en çok izlenen ve ses getiren haber kanalına dönüştürmüştür.

Yayın politikasıyla diğer Arap kanallarından farklı çizgi izleyen ve otoriter liderlerin korkulu rüyası hâline dönen el-Cezire, ABD'nin Irak ve Afganistan işgallerinde sergilediği uluslararası gazetecilik standartlarıyla gü-

cünü dünyaya ispatladı. ABD ve müttefiklerinin 2001'de işgal ettiği Afganistan'da sadece hava hâkimiyetine sahipken, el-Cezire'nin sahadaki etkinliği sayesinde so-kağın resmini yayımlaması, el-Cezire'yi kimsenin konuşmadığı zamanda konuşabilen ve bunu gör-rüntülerle ispatlayabilen yayın or-ganı konumuna oturmuştur. Yine el-Cezire, 2003'teki Irak işgalinde de insan hikâyeleri ve şiddet içerikli fotoğrafları yayımlayarak savaşın nabzını en sıcak noktalardan tut-mayı başarmıştır.

"Küresel Güney" in sesi olmayı ba-şaran el-Cezire, birçok siyaset bi-limci tarafından da "el-Cezire Et-kisi" olarak adlandırılarak özgün bir kimlik kazanmayı başarmıştır. Öyle ki ABD Başkanı George W. Bush'un tepkisini çekmiş olacak ki dönemin İngiltere Başbakanı Tony Blair ile telefon konuşma-sında, el-Cezire'nin merkezini bombalama arzusunu dile getir-mekten çekinmemiştir. Bush'un gazabının ana sebebi olarak el-Cezire'nin ABD'nin sivil katliam-larını hiç çekinmeden yayımlaması, Usame bin Ladin'in kasetlerine ekranlarda yer vermesi ve bun-lardan ötürü Arap ile dünya ka-muoyunda ABD'nin operas-yonunu şeytanlaş-tırarak

onlara karşı öfkenin artmasını sağlaması gösterilebilir. Nitekim el-Cezire, bu yayınların bedelini Kabil ve Bağdat'taki ofislerinin ABD güçleri tarafından "yanlışlıkla" bombalanmasıyla ödemiştir.

Irak ve Afganistan savaşlarında gösterdiği performansın yanı sıra İsrail-Filistin konusundaki yayın-larıyla da prestiji güçlenen el-Cezire; ABD, Batı ülkeleri ve bölgenin otoriter liderlerinin nefretini ka-zansa da Arap halkının anti-Ame-rika, pan-Arap ve özgürlükçü kim-liğinin güçlenmesinde önemli rol almıştır. Tabii tüm bunlar gerçekte-leşirken, sahip olduğu doğal gaz kaynaklarıyla bölgenin ve dünyanın gündeminde yumuşak gücüyle de adından sıkça söz ettiren Katar, uluslararası medya ve think-thank-lerde tanınırlığını arttırdığı gibi

yaptığı kültürel açılımlara da adın-dan söz ettirmeyi başarmıştır. Böl-genin en çağdaş müzelerine ve en önemli film festivallerine ev sa-hipliği yapmasının yanı sıra dip-lomatik olarak da bir kilometre taşı sayılan Hamas ile el-Fetih An-laşması'na ev sahipliği yapacak bir aracı güç hâline gelmiştir. Bu an-lamda sadece bir medya kuruluşu olmanın ötesine geçen el-Cezire de Katar'ın bölgesel ve global an-lamda nüfuz alanının gittikçe art-ması açısından önemli faktör ol-muştur.

2011 ARAP AYAKLANMALARI DÖNÜM NOKTASI

El-Cezire, 2011'de bölgeyi etkisi altına alan Arap devrimleri sü-re-cinde de küresel medyada merkezî rol oynamıştır. Öyle ki Mısır'ın Tahrir Meydanı'nda "Çok Yaşa el-Cezire" sloganları duyulur hâle gelmiştir. Ancak Arap ayaklanmalarının, el-Cezire ve Katar'ın bölgesel ilişkileri için dönüm noktası olduğu değ-erlendirilmektedir.

Devrim gös-terileri sı-

rasında el-Cezire'nin protestocularından yana olan tavrını açıkça sergilemesi, Katar'ın bölgesel ajandasının el-Cezire'nin objektif yayın politikasını gölgelemesine sebebiyet vermiştir.

El-Cezire'nin güttüğü pan-Arabist ve İslami eğilimli olduğu belirtilebilecek yayın anlayışı, Körfez'in diğer ülkeleri için gittikçe artan bir rahatsızlık kaynağı hâline gelmiştir. Zira Yusuf el-Karadavi gibi etkin isimlerin sohbet ve vaazları yayımlanarak Arap halkının diktatörlere karşı ayaklanmaları teşvik edilmiştir. Özellikle el-Cezire İngilizce'nin Bahreyn protestoları için yaptığı belgesel ise diğer Körfez ülkeleri ile bağının kopmasında önemli bir etken olarak görülmektedir. Belki de bu belgeselin intikamı olarak Suudi Arabistan, Bahreyn ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) 2017 yılında Katar'ı üç yılı aşkın sürecek kara, deniz ve hava ablukasına almışlardır. Bu abluka süreci el-Cezire'nin Katar'ın resmî yayın organına yakın bir

tavır alma sürecini hızlandırmış ve Katar'ın ulusal çıkarlarına uygun yayınlar yapmaya sevk etmiştir.

“
Suudi-BAE bloku kadar Trump ile sıcak ilişki kuramayan ve bu süreçte liberal tutum benimseyen Katar'ın, ABD ile ilişkileri daha kötü bir noktaya evrilmiştir. Öte yandan Trump, başkanlığı boyunca sessiz yığınların sesi olduğunu, muhafazakâr kimliklere sahip halkın ezildiğini ve menfaatlerinin dile getirilmediğini savunmuştur. Bu durum liberal tavır takınan el-Cezire ve patronu Katar'a, ABD ile mesafeli dört yıl yaşatmıştır.”

SESSİZ YIĞINLAR VE SAĞIN YÜKSELİŞİ

Ablukanın, ABD'de eski Cumhuriyetçi Başkan Donald Trump dö-

nemine denk gelmesi ve Trump'ın kendini bu ablukanın mimarı olduğu şeklinde lanse etmesi de Katar'ın problemlerini daha derinleştirmiştir. Suudi-BAE bloku kadar Trump ile sıcak ilişki kuramayan ve bu süreçte liberal tutum benimseyen Katar'ın, ABD ile ilişkileri daha kötü bir noktaya evrilmiştir. Öte yandan Trump, başkanlığı boyunca sessiz yığınların sesi olduğunu, muhafazakâr kimliklere sahip halkın ezildiğini ve menfaatlerinin dile getirilmediğini savunmuştur. Bu durum liberal tavır takınan el-Cezire ve patronu Katar'a, ABD ile mesafeli dört yıl yaşatmıştır. Özellikle de Trump'ın hâlihazırda “fake news” olarak adlandırdığı liberal haber platformları düşünülüğünde el-Cezire'nin Trump üzerinde tesir etmesi daha da zorlaşmıştır. Nitekim el-Cezire'nin “Rightly” girişimi bu eksikliği gidermeyi amaçlıyor olabilir. Bu bağlamda, abluka döneminde Cumhuriyetçi Başkan ile sıkı ilişkiler kuramayan el-Cezire'nin, mu-

hafazakâr bir platform kurarak hem ulaştığı kitleyi çeşitlendirmek hem de çalıştırdığı bu kitleye mensup gazeteciler, analistler ve raporörler sayesinde Amerikan sağı üzerinde etki kurmaya çalışmayı hedeflediği söylenebilir. Özellikle de ABD’de Trump’a yönelik sosyal medya sansürleri dikkate alındığında bu girişim daha anlamlı bir hâl alabilir. El-Cezire böylece iyi bir zamanlamayla sesinin kısıldığını düşünen kitleye hitap etme şansına sahiptir. Bunun aynı zamanda yeniden başkan adayı olmayı planlayan Trump ve tabanına uzatılan bir zeytin dalı olduğu düşünülebilir.

Her ne kadar Trump başkanlık koltuğunu Demokrat Joe Biden’a bıraktıysa da Katar, ABD’deki diğer yüzde elliye teşkil eden taşralı muhafazakâr kesimi dışlamanın maliyetinin ne kadar yüksek olduğunu dersini almıştır. En nihayetinde muhafazakâr eğilimli kitleler ve mevcut eğilimleri Trump ile gelişmediği gibi Trump’ın gitmesiyle de ortadan kaybolmayacaktır.

Trump dönemi, ABD’de muhafazakâr hükümetlerin Katar’a yaşatabileceği zorlukların bir ön gösterimi olarak görülebilir. Zira Trump döneminde Adalet Bakanlığı, el-Cezire’nin ABD’de gençleri odağa aldığı platformu AJ+’ı “yabancı ülke lobicisi” olarak kaydetmiş ve AJ+ çalışanlarının Katar ile ilişkilerini ABD hükümetine bildirme zorunluluğu getirmiştir.

“

ABD’de bir zamanlar Fox News muhafazakâr kesimlerin tartışmasız sesiyken artık kendi başkanları olan Trump tarafından bile ciddi şekilde eleştirilip yeterince cumhuriyetçi olmamakla suçlanmıştır. El-Cezire bu eksikliği doldurma hedefi güderek parçalanmış bu kitlenin bir kesimine ulaşip etki alanı oluşturmak istiyor görünmektedir.

”

Katar, gelecekte olası bir cumhuriyetçi yönetimde, parti ve tabanıyla daha sağlam bir zeminde ilişki kurmak için böyle bir platforma girişmiş görünmektedir. Böylece Katar sağcı yorumcu ve analistler aracılığıyla da Amerikan halkına ve siyasetçilere sesini duyurabilme imkânı bularak “yumuşak gücünü” bu sefer muhafazakâr cenaha da hissettirmiş olacak. Öte yandan, ABD’de Trump ile yükselen muhafazakâr akım, homojen olarak büyümemiş ve aşırı sağdan merkez sağa doğru ayrılık daha da barizleşmiştir. Öyle ki bir zamanlar Fox News muhafazakâr kesimlerin tartışmasız sesiyken artık kendi başkanları olan Trump

tarafından bile ciddi şekilde eleştirilip yeterince cumhuriyetçi olmamakla suçlanmıştır. El-Cezire bu eksikliği doldurma hedefi güderek parçalanmış bu kitlenin bir kesimine ulaşip etki alanı oluşturmak istiyor görünmektedir.

“Rightly” hamlesinin bir başka motivasyonuysa Katar’ın kendini bölgede ve dünyada konumlandırma şekliyle ilişkilidir. Zira el-Cezire’nin Doha için sadece ticari veya mesleki bir girişim değil bir güvenlik meselesi olduğu dikkate alındığında, Katar, söz konusu yeni girişiminin de olası bir cumhuriyetçi iktidarda 2017 ablukası tarzında yeni bir süreçle sınanmasını engellemeyi hedeflemektedir. Bu nedenle Ortadoğu’da, Katar gibi küçük ülkelerin egemenliklerini koruması için askerî güçten öteye gitmeleri gerekir. Nitekim Katar’ın küresel değil bölgesel güçlerle dahi askerî alanda karşılıklı mücadeleye girişmesi gerçekçi görünmemektedir. Bunun farkında olan Katar, ABD’nin güvenlik şemsiyesi altına girerek ABD’ye bölgenin en büyük askerî üslerinden birini kurma izni vermiştir. Askerî olarak böylece kendini nispeten güvenli kılan Katar hem güvenliğini pekiştirmek hem de etki alanı oluşturmak için çeşitli “yumuşak güc” girişimlerine girişmektedir.

Bu politika adına çeyrek yüzyıldır inşa ettiği en bilinen markasının imajının zarar görmesini dahi göze almaktadır. Diğer taraftan Katar’ın bu yeni açılımına ABD’deki demokrat kesimin nasıl bir reaksiyon vereceği de bir başka merak konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. ■

